

LIBER SECVNDVS

uita cū morte & his cognatis. Ait. n. in primo de historiis (Vt primū differentias atq; accidentia q̄ iuncta cuiq; sunt accipiamus deinde eorū ad cōperiēdas cās enitamur) & in principio de p̄tibus aīaliū sub dubio p̄ponēs tandem res ipsas prius tradi debere cōcludit dehinc cās eorū inq̄ri oportere. dicēs) Nec illud manifestū ē utrū ut mathematici rem suā celestē demonstrare cōsueuerūt sic homo regē naturalīū studiosus primū q̄ parēt in aīalium genere partesq; singulas explorare: deinde cām quāobrem ita sint reddere debeat an secus agēdū sit) & parum infra (sed. n. exordiendū qd̄ dictū iam est ut primum res persequamur q̄ quoq; i genere cōspectiores promptioresq; habent deinde causas reddamus) in secūdo ē de p̄tibus ait (Ex quibus nā & quot numero membris singula animalia cōstaret libris historiæ q̄ d̄ iis scripti a nobis sunt planius explicauimus nūc q̄s ob causas quæq; ad hūc modū ita se habēt cōsideremus uidelicet ita ut omnis ratio seiuncta ab iis quæ p̄ historias exposuimus tractetur) Et libro de animalīū p̄gressū cū narrauerit quedā in hoc disputāda libro cōcludit (Quod igitur sic contingat manifestū ex historia naturali propter qd̄ aut nunc considerandū.) ac si diceret cognitio quia eorū q̄ in hoc libro disputanda sunt in libro historiæ narata est sed ipsorū cognitio p̄pter quod causas in hoc habenda est libro ex quibus omnibus liquet ea quæ in historiis de essentia & operationibus & de generatiōe aīalium ac uita: prius cognitione quod sunt pertractata sunt: eadē hęc & plura seiunctim in cæteris libris post hęc per causas propter qd̄ talia sint disputata fuisse. Quod si ipsa anima: si coniuñcti operationes: ipsiis historiis p̄determinatæ fuissent qualis nā in hac & ea quæ est de historiis p̄te debitus custodiret ordo prius. n. causæ ipsarū operationū inquirerentur dehinc prepostero ordine: disciplinæ aristotelis cōtrario in historiis eorū operationū fieret ipsa narratio Ad hęc quæ nā esset utriusq; modi doctrinæ. s. quia est & p̄ quid congrua respondentia: cū in historiis primo de partibus agatur: in causarū uero theoria secundum horum sententiam imo in toto de animalibus negocio prior esset aīa. Si igitur liber de anima cum libris de operationibus cæteros præcesserit libros: congrua historiæ & causarū theoriæ ac decēs peribit respondentia. Hinc igitur accipito librum de aīa cum operationibus sibi annexis non esse primam totius methodi de animalibus partem. ut isti dixerunt. Soluitur autē eorum ratio hoc modo. Nam aīaliū substantia duo i se continet. corpus quod est materia & animam quæ est aīaliū principium & forma. Volens igitur Aristoteles docere animalis naturam: In primis materiā ipsius. s. partes erudit dehinc formam scilicet animam & utriusq; idest coniuñcti operationes agit: præter hęc de efficiente cām in eo qui de generatione aīalium: uitam quoq; cū morte & iis cognata nos instruit. Cum itaq; ab iis dicitur aīa est principium oīum animantium dicimus profecto q̄ est eorū principium. cū sit aīaliū forma. & simul cum corpore est operationum cōiuñcti efficiens cām generationis sed & uitæ. Cū igitur sit horū principium: de anima priusq; de illis. s. operationibus & generatione ac uita agendū est. prius ergo de aīa & animalīū partibus determinandum est q̄ de operationibus. ex quo partes & aīa simul concausæ sunt illarū prius. n. tractari debet qd̄ ē principium eo qd̄ sit ex illo & cū ipsa anima & corporis p̄tes principiū sint generationis & uitæ: & ideo ante ḡnatiōnem & uitā uitæq; cognata p̄cedere debēt Cæterū cū aīa nō sit corporis. seu partiū cuius est entelechia: principiū sed ad animalis cōfectionem potius cōcausa: iccirco p̄pter hoc sua cōtemplatio ad eam q̄ est de partibus p̄cedere non postulat si igitur est principiū aīalium cōe iis precognosci debet omnibus quoq; ipsa ē principium quæ de aīali tractant: tractat at̄ essentia ipsa cuius ipsa aīa est p̄s & cōcausa cū ipso corpore siue p̄tibus quæq; p̄tū aīa non est principiū sed forma tractant operationes generatio & uita quoq; ipsa est principium & eadē merito p̄cedere debet. Ea. n. rōne q̄ aīa p̄dictis. s. operationibus ḡnatiōe & uita prius p̄tractari debet: eadē ē cognitio de corpore siue p̄tibus p̄cedere debet corpus. n. siue p̄tes aīalis cū ipsa aīa: operationū ipsorū generatiōis & uitæ: q̄ oīa sunt cōiuñcti & nō solius p̄tis: ē cōcā & p̄cipiū q̄re rō q̄ utunt̄ cōis erit & corpori & aīæ. neq; p̄ hoc ipsa aīa p̄cedere debet p̄tes. Tota igit̄ q̄stio in hoc unū decidit an aīa q̄ ē forma & principium an corpus qd̄ est mā p̄cedere debeat i doctrinæ ordīe. Sed de hoc nūc nō sit ulterior disputatō quoniā de sola aī. itētiōe circa ordinē librorū suorū n̄ra uersat̄ itētiō. Satis. n. nobis fuit illoꝝ rōne: ex q̄ p̄bat̄ nitūt̄ li. d̄ aīa p̄cedere d̄ber̄ eo q̄ sit oīum aīaliū p̄cipiū forale cōe: i cōcluder̄ clar̄ d̄mōstrasse. eosq; iunior̄s auctōr̄s. ari. aliorūq; plurioꝝ p̄ipatheticorū uerbis diuersis i locis scriptis: cōtrarios ac rōnibus deuictos fuisse. Cæterū cū istoꝝ op̄io ab Auicē. ortū hūerit. Ordini uero Aristote. penitus aliena. iccirco ut priora magis pateant ea quæ de iis duabus dcis partibus anima. s. & corpore senserit Auicēna mox disputabo.

Sentētia Auicēnæ. qui animā uoluit p̄cedere in ordīe doctrinæ ad reliqua quæ de animalibus tractant: & de solutione suarum rationum.

Caput. VIII.

Vicēna de ipsius animæ ordine duo probare nititur quoq; alterum est q̄ de anima ipsa prius agendū sit q̄ de corporibus. alterum q̄ non p̄ticulariter sed in genere potius. puta nō de uegetatiua: dehinc de suo corpore uegetabili: deinde de altera scilicet sensitiua dehinc de corpore suo agēdū sit. Talis enim tractatō intersectio rem faceret ut ait difficilem: neq; tractare de uegetabili anima uegetabiliū dici potius de uegetabilibus poterat q̄ de sensibilibus. ex quo ipsa quoq; animalia uiuunt. similiter de brutis respectu hominum: qui cum brutis sensū p̄ticipāt: quapropter concludit & recte tractatū de aīa partiri non debere. sed cōi quadam disciplina secundum se & partes suas de aīa agendum esse. Altez uero quod probare nititur est q̄ de ipsa priusq; de suis corporibus tractandū est. Cæterū anima expedita ut inquit: quod sup̄est corpus ē ac corporis affectiōnes. ex q̄bus uerbis rō i hoc strigif̄ q̄ de aīa prius agendū sit q̄ de aīaliū p̄tibus siue corporibus: erit. n. inq̄t sciētia liberior ac certior. Rō aut̄ ipsius ē quoniā cū sit aīaliū forma melior ē corpore qd̄ ē eorū materia. Ad hęc inq̄t aīa ad ea quæ corporis sunt cognoscēda magis adiuuat q̄ econuerso. Cæterū i hoc n̄ro libello n̄rum nō eēt officiū iis respōdere rōnib; nō. n. cōtra illos disputamus q̄ de phicis scribētes suo p̄prio ordīe suos disposuere libros sed de li. Ari. ordīe n̄ra ē disputatō. Capiat unusq; & Auicēna & alter quē uolueris sibi placētē ordinē. suū. n. cuiq; recte positū fuisse ordinē a nobis cōcessū sit. qcq; tamē fuerit. Ari. ordo i aliquo corripi nō poterit.

LIBER SECVNDVS

De illis, n. hoc f opusculo tantū curāus q Ari. ordinē declarātes eiusq; semitā imitari credētes: Aui. potius ordinē Aristoteli cōtrarium: ipsis minime aduertentibus. imitati sunt: hoc, n. peccatū maius eo est peccato qd Auicennae. ipse, n. suis i operibus suo pcessit ordine. scribit, n. talē sibi qlem diximus ellegisse ordinē. si qs. n. iquit hūc uoluerit mutare faciat. nos, n. ut ait nō calūniabimō eū. sed de iis satis. Cæterū ne Auicennæ rō īperitū īdicet Aristotelem ultra id qd conceperā suis respōdebo rationibus. Non, n. eo qd aliqd est melius id prius pertractari debet. sed quo cognito alterū facilius cognoscit. nō e cōtra. tales sunt corporis ptes respectu aiā. p corpus enim & corporis passiōes ad aiā cognitionē manuducimur. ē. n. aiā entelechia corporis phisici organici potentia uitam habētis. nisi, n. corpus ipsum corporisq; ptes q aiā organa a natura deputatæ: sunt cuius corpis talibus organis muniti aiā est entelechia: p cognoscat aiā ipsius sba minie cognosci poterit. ea, n. q corporis sunt ad cognoscendam aiā magis faciūt q e contra. cū sensibilibus sint quēadmodū ē i superioribus de mēte alexandri aphrodisei i suo libro de aiā ostēsūm ē qre nō recte sensit Auicenna i hoc cōtra Aristotilem dicens aiā plus adminiculari eoz q corporis sunt cognitiōi q e cōtra. Neq; recte putauit pp hoc de aiā priusq; de corpore tractari debere. eo q aiā melior esset corpore. nō, n. bonitas ipsa rem facit i doctrina priorē: sed id qd posteriorē exēplar est uel salte id quo cognito accōmodatius alterū adiscit. Ad illud aut quo dicit aiā esse cōe principiū oīum aiatorū & ideo pp hoc debere pcedere: i capite nuperime ptractato ad plenum responsum fuit sed de iis hactenus. nūc ad priora reuertens de eo i quē plurimi cecidere errore cōi disputabo. declarādo uidelicet q opatiōes uitæ attinentes eos seq non debeant libros qui sunt de operationibus aiāli propinquis.

Disputatio contra errorem quo dicūt q libri de longitudine uitæ & de uitæ cognatis mox sequant librum de somno & de ambiguitate inuenta in libris eorum.

Caput. X.

I recte ea q i superioribus disputata sunt de operationibus itellexeris cognouisti aiāliū opationes quasdam esse aiāli ppinquiores soli aiāli attinentes. q sunt sensus & memoria & somnus cū uigilia. q aiālia sequuntur uti sensitiua sunt. & motus. q ē licet a ui motiua fiat & tamē nō sine apetu & sensatiōe fit in aiāli imo ad motū sensu fit cōcurrente. quasdam ēt a b aiāli remotiores. quoniā nō solū aiālibus sed oībus ēt uiuentibus cōueniūt. sicut uita & mors siue lōga siue breuis. iuuentus & senectus. lāgor & sanitas. īspiratio ēt & exspiratio. q ēt remotæ sunt. nō qa aliis ab aiāli sed qa paucis conueniūt aiālibus. illæ opatiōes cū sint aiāli ppinquæ ac fere essentielles mox post aiālis essetiā docendæ sunt. Ceteræ q uitæ ac mortis cognatæ sunt suo loco. s. post generationē ponendæ sunt. Hoc ē igit id i quo plurimi defecere & de quo ad p̄sens disputandū est. Reperit. n. uti in superioribus diximus tale ab Aristotile i libro de cā longitudinis ac breuitatis uitæ scriptū. (De somno qdem igit & uigilia dictum ē prius de uita at & morte dicendū posteriorē similiter aut & de langore & sanitate quantum adiacet naturali phisicæ. nūc at de cā eius qd est hęc qdem ē lōgæ uitæ hęc at breuis uitæ sicut dictū ē prius cōsiderandū.) propter hęc. n. potissime uerba plurimi credidere librum de lōgitudine ac breuitate uitæ cum sibi cognatis mox seq ad eū q de somno & uigilia. q aut de cā decepti sint: & quare de somno & uigilia memoriam hic fecerit: i superioribus demonstratū ē. Non, n. ut librum hūc illi libro coniungeret: sed qa somnus & uigilia una erat de quatuor cōiugationibus uti superius diffuse satis declaratū ē. Nūc at qbus absurdis ac rationibus opinio hęc fallā appareat hoc ultio i loco docendū ē. Hoc tamē te p̄scire opere p̄ciū ē q hui tales i suis scriptis de ordine hoc ualde pplexi cognoscunt. legentes. n. hūc sermonē: mox librum illū qui de cā lōgitudinis ac breuitatis uitæ dī ei q de somno copulat sed sic faciendo ubi librum q de motu i cōi dī ordie disponat: cū suus hoc mō surripiat locus minie inueniūt. Cū igit interim cōsiderat librum q de motu agit rōnabiliter sequi debere ad ea q de sensibus de memoria & somno: statim libros qui de uita uitæq; cognatis post eum qui de motu apponunt. torquentur tamen ex hoc q se uident sermoni prædicto in fine de causā longitudinis & breuitatis uitæ non satis fecisse. Quare apud eos plurimam iscriptis suis uidemus ambiguitatem. ita quidem ut aliquādo eos uideas de ordine unum dixisse. cum uero post hoc ad alia loca suis dictis ac opinionibus non consentientia deuenierint: sub silentio absq; ueritatis discussione pertranseunt. In hunc eundem errorem pachymeris græcus sumans librorū Aristotiles describens incaute prolapsus est. quis enim eum librum qui est de anima post librum qui de progressu animalium siue de partibus ad motum animalibus utilibus quem ei qui de partibus mox comitem fecit suo loco & recto ordine deposuerit: post quem librum de anima eum qui de memoria ad quem eum qui de somno & uigilia: dehinc illum qui de motu in communi ordine dispensauerit: in hoc tamen reliquis ab eo bene dispositis a uero ordine deuiat. quoniā post eum qui de motu eum posuit qui de causā longitudinis ac breuitatis uitæ dicitur cum cognatis iis. Refellitur autem hęc opinio primo quidem ex eo q in fine libri de causā longitudinis uitæ scribitur (Nunc autem de aliis animalibus dicta est causā de magnitudine quoq; uitæ & de uitæ breuitate Reliquum autem nobis considerare de iuuentute & senectute & uita & morte. iis. enim determinatis finem utiq; habebit quæ de aiālibus methodus) per q uerba capei possumus q liber de morte & uita ultrius sit eoz librorū q sub negocio de aiālibus de rebus aiāli atinentibus a natura sola pendentibus: agunt. hoc dixi pp eum qui de lāgore ē & sanitate q nō a natura sola sed ab arte quoq; depēdent. si igit liber de uita & morte mō dicto ultimū tenet locū i tota de aiālibus methodo: & cū ante ipsum mox antecedat tres illi supius ordiati libri scilicet. de īspiratione liber ante quem de iuuentute & senectute: ante quem liber de cā longitudinis ac breuitatis uitæ: omnes ergo ii quinq; p̄dicto modo ordinati: uitam & mortem iisq; cognata p̄scrutantes. ultimi erūt ultimaque pars totius de animalibus negocii. quare istos quatuor libros cum anexo iis in ultimis posito eo. s. qui de langore est & sanitate: sequi necesse est ad illos qui de historiis de partibus & de generatiōe aiāliū dicūt. quos isti licet non recto de animalibus librum nomine nuncuparunt. itaq; tandem concludere cogimur hos libros qui sunt de uita & morte & iis cognatis: non debere statim post librum de anima & libros de operatiō